

Uzasadnienie do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu
z dnia 29 września 2014 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Góry Bardzkie PLH020062

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenia dla Wspólnoty (art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 zatwierdzono decyzją Komisji Europejskiej jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 12 grudnia 2008 r., którą opublikowano w Dzienniku Urzędowym Komisji Europejskiej 13 lutego 2009 r. (wejście w życie dnia 6 marca 2009 r.), a wyznaczono w celu zachowania we właściwym stanie przedmiotów ochrony, tj. siedlisk przyrodniczych wymienionych w Załączniku I Dyrektywy siedliskowej tj.:

- 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*),
- 6190 Murawy pannońskie (*Stipo-Festucetalia pallentis*),
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*,
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*),
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion*),
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*),
- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo – lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*),
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*),
- *91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti petraeae*)

oraz gatunku ssaka wymienionego w Załączniku II Dyrektywy siedliskowej:

- 1324 Nocek duży *Myotis myotis*.

Projekt planu zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Góry Bardzkie PLH020062 (zwanego dalej Obszarem) został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 ze zm.).

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy siedliskowej.

Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru prowadzone były w ramach realizacji projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach działania 5.3 priorytetu V.

W trakcie prac terenowych zweryfikowano listę przedmiotów ochrony w obszarze i zaproponowano docelową aktualizację Standardowego Formularza Danych, zwanego dalej „SDF”, poprzez wykreślenie siedliska 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*) z listy przedmiotów ochrony Obszaru. Zmiana ta wynika z faktu, iż w trakcie inwentaryzacji terenowej nie stwierdzono występowania tego typu siedliska w obszarze. Wysoka ocena w aktualnym SDF dotyczyła zapewne koryta Nysy Kłodzkiej znajdującego się poza granicami obszaru Natura 2000.

Ponadto zaproponowano dodanie do SDF Obszaru siedlisko przyrodnicze *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe, którego ocenę reprezentatywności uznano obecnie jako nieistotną D (siedlisko to wymaga jednak dokładniejszego rozpoznania). Do SDF Obszaru z oceną reprezentatywności D zaproponowano również dodanie 3 gatunków nietoperzy: tj. 1308 Mopka *Barbastella barbastellus*, 1323 Nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii* oraz 1321 Nocka orzęsionego *Myotis emarginatus*, których nieliczną obecność stwierdzano w granicach obszaru - stanowiącego żerowiska tych gatunków (jedynie w przypadku nocka Bechsteina stwierdzono zimowanie pojedynczych osobników w Sztolni w Srebrnej Przełęczy). Na podstawie powyższych danych zostanie opracowany i przekazany do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, zwanej dalej „GDOŚ”, wniosek o wprowadzenie zmian do SDF Obszaru.

Podczas prac nad projektem przeanalizowano także przebieg granic Obszaru i zaproponowano zmianę granic obszaru, zgodnie z aktualną wiedzą o występowaniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz ich korektę w celu dociągnięcia granic Obszaru do działek ewidencyjnych/oddziałów leśnych. Proponowane jest m.in. rozszerzenie obszaru m.in. o wydzielenie leśne 169j – stanowiące płat siedlisko 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie sąsiadujące bezpośrednio z innym płatem siedliska 6510 zlokalizowanego w Obszarze. Oba płaty łąki rozdziela jedynie droga nieutwardzona. Wniosek w tej sprawie zostanie ostatecznie sformułowany i przekazany do GDOŚ.

Obecne granice Obszaru przedstawiono na załączniku mapowym oraz opisano w oparciu o punkty węzłowe, dla których podano długość i szerokość geograficzną w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992.

Góry Bardzkie tworzą zwarty masyw stanowiący przedłużenie Gór Sowich, od których oddziela je Przełęcz Srebrna. Wysokości bezwzględne nie przekraczają tu 800 m n.p.m., natomiast wysokości względne są znaczne. Szczególnie dominantę krajobrazową stwarza ten wał górski od strony północnej, gdzie zbocza wznoszą się stromo wzdłuż wyraźnie zaznaczonego tektonicznego sudeckiego uskoku brzeźnego. Znaczącym elementem makrorzeźby jest też głęboki antecedentny przełom Nysy Kłodzkiej rozcinający zwarty masyw górski na dwie części. Dodatkowym urozmaiceniem rzeźby jest gęsta sieć dolin wciosowych i jarów, do których schodzą strome zbocza wysokich i ostrych grzbietów.

W Górach Bardzkich występują tylko dwa piętra roślinne – pogórza (do 400-500 m n.p.m.) i regła dolnego. W strukturze użytkowania gruntów lasy obejmują 96% powierzchni Obszaru, z czego 67% przypada na lasy liściaste; na lasy iglaste – tylko 2%, a na mieszane – 27% obszaru. Pozostałe 4% to siedliska łąkowe wraz z siedliskami zaroślowymi (1%) oraz siedliska rolnicze (3%). Ciekawostką są naturalne stanowiska cisa pospolitego *Taxus baccata*, dla których ochrony ustanowiono dwa rezerwaty przyrody: Cisowa Góra (18,6 ha) oraz Cisy (20,9 ha).

Góry Bardzkie stanowią kluczowy obszar dla ochrony jaworzyn miesięcznicowych. Cenne są tu również żyzne buczyny, których stanowisko jest drugie co do wielkości w południowo-zachodniej Polsce (po Górach Kaczawskich). Tereny w większości stanowią własność Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Bardo Śląskie), a tylko niewielkie obszary stanowią własność prywatną. W okolicach Barda uprawiana jest turystyka pielgrzymkowa, rekreacyjna i spacerowa, pieszo-rowerowa.

W ramach prac nad projektem planu dokonano oceny stanu ochrony poszczególnych siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt oraz zidentyfikowano zagrożenia, istniejące i potencjalne, dla poszczególnych przedmiotów ochrony.

Najważniejszymi zagrożeniami dla łąk, muraw i siedlisk skalnych (6190,6510 i 8220) jest zmiana składu gatunkowego w wyniku sukcesji – samoczynnie wkraczanie roślinności zielonej preferującej warunki większej wilgotności i zacienienia spowodowane wzrostem w najbliższym otoczeniu drzew i krzewów lub zakrzaczenie i zalesianie w wyniku zaprzestania użytkowania łąk.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń dla siedlisk leśnych (9110, 9130, 9170, *9180, 9190, *9110) najważniejszym jest zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (zbyt mała ilość obumarłych drzew i martwego drewna leżącego), powodująca zubażanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednocianie jego struktury.

Potencjalne zagrożenia dla nocka dużego, stanowiącego przedmiot ochrony obszaru oraz innych nietoperzy, związane mogą być niewłaściwie prowadzoną gospodarką leśną i stosowaniem środków chemicznych w rolnictwie.

Dla siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt, dla których zidentyfikowano istniejące zagrożenia, wskazano cele działań ochronnych oraz ustalono konkretne działania ochronne w zakresie ochrony czynnej.

Działania ochronne mają na celu zachowanie przedmiotów ochrony we właściwym stanie zachowania lub przywrócenie właściwego stanu zachowania poprzez ochronę czynną. Dotyczą one m.in. wycinania krzewów i podrostu drzew zarastających powierzchnie muraw i zacieniających wychodnie skalne, a także prowadzenia ekstensywnej gospodarki kośnej, kośno-pastwiskowej, pastwiskowej trwałych użytków zielonych w celu utrzymania stanu zachowania siedlisk łąkowych. W przypadku siedlisk leśnych zaplanowano pozostawianie martwych i umierających drzew w Obszarze. W celu ochrony nietoperzy - utrzymanie stanu jedynej znanej w Obszarze kryjówki zimowej (tj. Sztolni w Srebrnej Przełęczy) oraz zachowanie starodrzewi i dziuplastych drzew oraz ograniczenie wycinki drzew w okresie rozrodu nietoperzy.

Zaplanowany monitoring dotyczy kontroli stanu przedmiotów ochrony oraz kontroli siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt i rośliny w zakresie wykonywania działań ochronnych. Natomiast jako

uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony Obszaru wskazano m.in. ustalenie szczegółowej lokalizacji siedlisk naskalnych wraz z ich formalnym wyłączeniem z wydzieł leśnych zajętych przez uprawy leśne (w celu możliwości utrzymywania ich jako tereny bezleśne) oraz rozpoznanie rozmieszczenia nowych płatów siedliska łąk użytkowanych ekstensywnie (z wyłączeniem zidentyfikowanych wcześniej płatów tego siedliska).

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Bardo, Stoszowice oraz gminy wiejskiej Kłodzko, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Analiza przedmiotowych dokumentów wykazała, że ich ustalenia nie będą miały negatywnego wpływu na przedmioty ochrony Obszaru.

Sporządzenie planu ochrony dla Obszaru nie jest konieczne. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w Obszarze.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa.

Pierwsze spotkanie informacyjne, na którym przedstawiono założenia projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, listę obszarów, dla których sporządzane będą plany zadań ochronnych oraz zasady współpracy odbyło się w dniu 4 marca 2010 r. Na spotkanie zaproszone zostały właściwe samorządy gminne na terenie których znajdują się obszary Natura 2000, dla których są opracowywane plany zadań ochronnych.

W dniu 30 kwietnia 2011 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zamiarze przystąpienia do opracowania projektów planów zadań ochronnych dla 35 obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim, w tym dla przedmiotowego Obszaru. Obwieszczenie zostało również przekazane w celu jego upublicznienia m.in. do Urzędy Miasta i Gminy Bardo, gdzie wisiało na tablicy ogłoszeń w dniach 13 maja – 7 czerwca 2011 r. i Urzędu Gminy Stoszowice, gdzie wisiało na tablicy ogłoszeń w dniach 16 maja – 6 czerwca 2011 r. Następnie w dniu 10 maja 2012 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 maja 2012 r. informujące o przystąpieniu przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska do sporządzenia projektów planów zadań ochronnych dla 23 obszarów Natura 2000, w tym dla obszaru Góry Bardzkie. Obwieszczenie zostało również przekazane i wywieszane na tablicy ogłoszeń m.in.:

- Starostwa Powiatowego w Kłodzku w dniach 15 maja – 4 czerwca 2012 r.,

- Starostwa Powiatowego w Ząbkowicach Śląskich w dniach 10 maja – 4 czerwca 2012 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy Bardo w dniach 10 maja – 4 czerwca 2012 r.,
- Urzędu Gminy Stoszowice w dniach 14 maja – 5 czerwca 2012 r.

W procesie prac nad planem zadań ochronnych dla Obszaru zorganizowano spotkanie informacyjne oraz trzy spotkania dyskusyjne Zespołu Lokalnej Współpracy, na które zaproszono osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, pracowników lokalnego nadleśnictwa i administracji Lasów Państwowych, przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, grupę ekspertów oraz inne zainteresowane strony. Podczas spotkań omówiono zasady pracy nad projektem planu zadań ochronnych, przedstawiono obecny stan wiedzy o Obszarze i jego przedmiotach ochrony. Poza tym omawiano kwestie korekty granic Obszaru, Standardowego Formularza Danych, zapisy dokumentów planistycznych oraz rzeczywiste i potencjalne zagrożenia, jakie zidentyfikowano w obszarze. Uzgadniano także cele ochrony, ustalano działania ochronne oraz określano zasady monitoringu działań ochronnych i przedmiotów ochrony. Odbyła się także wizja terenowa w celu ułatwienia zrozumienia uczestnikom spotkania problemów ochrony Obszaru.

Obwieszczeniem z dnia 25 marca 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust.4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej w dniu 27 marca 2014 r. Obwieszczenie było również wywieszane na tablicach ogłoszeń m.in.:

- Urzędu Gminy w Kłodzku w dniach 27 marca – 17 kwietnia 2014 r.
- Starostwa Powiatowego w Ząbkowicach Śląskich w dniach 27 marca – 17 kwietnia 2014 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy Bardo w dniach 26 marca – 23 kwietnia 2014 r.,
- Urzędu Gminy Stoszowice w dniach 27 marca – 17 kwietnia 2014 r.

Projekt zarządzenia i dokumentacji Planu zostały także udostępnione na Platformie Informacyjno-Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl) w dniach 27 marca -17 kwietnia 2014 r. (włącznie).

Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków.

Uwagi zgłoszone przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych, zwaną dalej „RDLP”, zostały rozpatrzone następująco:

1. Uwzględniono wskazanie dotyczące usunięcia zagrożenia ze strony leśnictwa odnośnie stosowania substancji chemicznych mogących wpływać niekorzystnie na nocka dużego, bowiem biorąc pod uwagę przyjęte zasady stosowania takich środków na terenie nadleśnictw wynikających z wewnętrznych przepisów RDLP oraz wprowadzoną zewnętrzną certyfikację stwierdzono, że takie zagrożenie faktycznie nie występuje.

2. Uwzględniono wniosek o usunięciu działania ochronnego dotyczącego siedliska 6190 murawy panońskie. Brak szczegółowej wiedzy na temat rozmieszczenia i stanu zachowania siedliska nie pozwala na zaplanowanie właściwych działań, wobec czego wskazano na konieczność uzupełnienia wiedzy na temat występowania i stanu zachowania ww. siedliska. Wykreślono ponadto - zgodnie z sugestią - niejasny fragment zapisu działania dotyczącego uzupełnienia wiedzy o siedlisku dotyczący wyłączenia płatów siedlisk z powierzchni wydzieleń leśnych, a także wykreślono nadleśnictwo z listy podmiotów odpowiedzialnych za to działanie.
3. Uwaga dotycząca wpisania w obszarze wdrażania w odniesieniu do siedliska 6510 (a także analogicznie innych siedlisk leśnych) pełnych adresów leśnych nie została uwzględniona. Nie ma potrzeby tak szczegółowego rozpisywania adresów leśnych jak w zaproponowanej formule z uwagi na fakt, że jednostki zarządzające lasami państwowymi posiadają doskonałe narzędzia umożliwiające lokalizację działań ochronnych na podstawie danych przestrzennych.
4. Zgodnie ze wskazaniami zweryfikowano obszar wdrażania działań ochronnych dla siedliska 6510 świeże łąki użytkowane ekstensywnie poprzez wykreślenie wydzielania 118 b, c (działka ewidencyjna nr 422/118).
5. Uwaga dotycząca modyfikacji zapisów podmiotu odpowiedzialnego za wykonywanie działań obligatoryjnych i fakultatywnych w odniesieniu do siedliska 6510, polegająca na wpisaniu na pierwszym miejscu organu sprawującego nadzór nad obszarem, ponieważ działanie to nie mieści się w ramach prowadzonej przez nadleśnictwo działalności, nie została uwzględniona. Realizacja działań obligatoryjnych wynika z zasady wzajemnej zgodności i jest powiązana z płatnościami bezpośrednimi. Ponadto zapis "właściciel lub posiadacz obszaru" umożliwia skorzystanie z płatności związanych z realizacją pakietów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, zwanego dalej „PROW”, niezależnie od tego kto o taką płatność będzie wnioskował. Jednocześnie do zapisu dotyczącego podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań fakultatywnych, dodano wpis: *„a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska, na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku takich przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000”*.
6. Uwagi dotyczące modyfikacji działania ochronnego dla siedlisk 9110, 9130, 9170 i 9190 dotyczącego poprawy wskaźników decydujących o strukturze i funkcji siedliska oraz pozostawianiu martwych zostały uwzględnione częściowo. Wykreślono wskazanie pozostawienia wskazanych płatów ww. siedlisk bez zabiegów gospodarczych. Wprowadzono zapisy bardziej ogólne bez wskazywania konkretnej liczby martwego drewna na hektar, wskazując na konieczność zachowania jego istotnych dla siedliska ilości. Jako podstawowe działanie wskazano utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnych płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego. Dla pozostałych płatów dopuszczono - zgodnie z uwagą RDPL, ograniczoną możliwość wykonywania działań gospodarczych z zastosowaniem rębni z wydłużonym okresem odnowienia. Dodano wyjątek dopuszczający niezbędne prace wynikające ze wskazań sanitarnych lub bezpieczeństwa.

7. Uwaga dotycząca wykreślenia z obszaru wdrażania działań ochronnych dla siedliska 9110 kwaśne buczyny wydzielen 116b leśnictwa Jemna i 147j leśnictwa Laskówka Nadleśnictwa Bardo Śląskie, z uwagi na niezgodność składu gatunkowego przedmiotowych wydzielen z cechami ww. siedliska, została uwzględniona.

8. Analogicznie do ww. punktu wykreślono wydzielenia leśne 117a, c, 118i leśnictwa Jemna, 141j leśnictwa Laskówka i 141k leśnictwa Wilcza Nadleśnictwa Bardo Śląskie z obszaru wdrażania działań ochronnych dla siedliska 9130 żyzne buczyny.

9. Nie uwzględniono uwagi, aby wykreślić działanie ochronne dla 1324 nocka dużego dotyczące prowadzenia gospodarki leśnej sprzyjającej utrzymaniu siedliska tego gatunku, jednakże zmodyfikowano jego zapis dodając wskazanie „zapewnienia utrzymania możliwie dużej reprezentacji starodrzewu” (zamiast zapisu o „zachowaniu starodrzewi”). Wykreślono wskazanie dotyczące ograniczenia cięć rębnych w okresie rozrodu nietoperzy uwzględniając fakt, że eksperci nie stwierdzili w tym zakresie zagrożeń dla populacji tego gatunku nietoperzy (nocki nie wykorzystują dziupli drzew jako miejsca rozrodu).

Projekt zarządzenia został przesłany do zaopiniowania do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Wszystkie techniczne uwagi GDOŚ zostały uwzględnione, skorygowano błędy stylistyczne, rozszerzono niektóre opisy (w tym uzasadnienie do braku zagrożeń dla siedliska *9180, 9110 i gatunku 1324). Pozostałe uwagi uwzględniono następująco:

1. Nie podano częstotliwości wykonywania działania ochronnego dla siedliska 6190 Murawy panońskie, bowiem działanie to zostało w całości usunięte z zarządzenia.

2. Doprecyzowano treść działania polegającego na utrzymaniu stanu zimowiska 1324 nocka dużego poprzez wskazanie aby nie naruszać aktualnego stanu zadrzewienia i zakrzaczenia w bezpośrednim otoczeniu otworów sztolni, co zapewni m.in. dogodny dojazd do wlotów sztolni.

3. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej zbyt rzadkich kontroli siedlisk leśnych (tj. w 6 i 9 roku obowiązywania planu zadań ochronnych, zwanego dalej „PZO”) w ramach monitoringu powierzchni i stanu siedliska według metodyki opracowanej w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zwanego dalej „PMS”. Według założeń PMS zalecane są kontrole co 3 lata, jednakże w przypadku siedlisk leśnych, z uwagi na dynamikę ich rozwoju, zaproponowana częstotliwość kontroli została dostosowana do uwarunkowań przyrodniczych i będzie wystarczająca dla zaobserwowania ewentualnych znaczących zmian w siedlisku.

4. Zgodnie z uwagą zwiększono częstotliwość monitoringu stanu siedliska *9110 Ciepłolubne dąbrowy, dostosowując terminy do zapisów dotyczących innych siedlisk leśnych.

5. Nie zwiększono natomiast częstości przeprowadzania badań monitoringowych przy dokonywaniu oceny populacji gatunku 1324 nocek duży uznając, że zaproponowana częstotliwość kontroli została dostosowana do uwarunkowań przyrodniczych i będzie wystarczająca dla zaobserwowania ewentualnych znaczących zmian w populacji gatunku.

Uwagi do projektu zarządzenia przekazane przez Klub Przyrodników rozpatrzono następująco:

1. Uwaga wnosząca o uznanie siedliska *91E0 za przedmiot ochrony nie może zostać obecnie uwzględniona. Na etapie wykonywania wstępnego rozpoznania terenu roboczo stwierdzono dwa nowo zidentyfikowane stanowiska tego siedliska, jednakże jego rzeczywista powierzchnia na weryfikowanym

terenie ogranicza się do niewielkich odcinków - wzdłuż cieków wodnych, nie wyróżniających się szczególnie pod względem innych gatunków reprezentatywnych oraz nie wykazujące dynamiki odnowienia. Nie można jednak wykluczyć występowania innych płatów siedliska dotychczas nie rozpoznanych, dlatego zasadne jest dalsze jego rozpoznanie terenowe i dopiero w następnym kroku ewentualne wysłanie wniosku o zmianę SDF.

2. Uwaga dotycząca zmiany kodu zagrożenia siedlisk leśnych z J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska na B02 Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji nie została uwzględniona – kod zagrożenia i opis właściwie oddają jego charakter,

3. Zmodyfikowano opis zagrożenia dla siedliska *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe, wskazując że zagrożenie potencjalne stanowić mogą ewentualnie wykonywane prace polegające np. na budowie drogi czy szlaku zrywkowego w obrębie płatów siedliska, które mogą w nadmiernym stopniu wzmacniać naturalne procesy erozyjne (z powstawaniem obrywów skalnych mogących).

4. Dopisano zgodnie z sugestią nowe zagrożenie potencjalne dla siedliska 8220 naskalne siedliska szczelinowe, tj. zmiany mikroklimatyczne wskutek ewentualnej wycinki drzew wokół skał.

5. Uwagi dotyczące formułowania celów działań ochronnych:

a) odnośnie uwagi, iż nie jest jasne, co oznacza np. stawiane jako cel „utrzymanie stanu siedliska” – co powinno być poprawione i jak bardzo – uwaga została uwzględniona. Cele działań ochronnych dotyczące poprawy stanu siedlisk zostały skorygowane i dopasowane do typu siedliska i gatunku. Nie uwzględniono uwagi, iż cele nie powinny odnosić się do nie zdefiniowanych prawnie stanów ochrony FV, U1, U2, gdyż użyte oznaczenia stanu ochrony poszczególnych przedmiotów ochrony są zgodne z treścią załącznika do obowiązującego ww. *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000*, tj. FV – właściwy stan ochrony, U1 – stan niezadawalający, U2 – stan zły,

b) uwaga, że cel „zachowanie siedliska w nie pogorszonym stanie (co najmniej na U1)” oznacza dopuszczenie do pogorszenia ocen wskaźników z FV do U1, a wskaźników niekardynalnych nawet do U2, ponadto utrzymanie stanu U1 niekoniecznie jest „nie pogorszeniem”, gdyż stan ten może oznaczać np. stały powolny ubytek powierzchni siedliska – nie została uwzględniona, bowiem sformułowany cel dotyczy oceny całości siedliska, jaki ma być osiągnięty pod koniec obowiązywania PZO, a nie oceny poszczególnych płatów,

c) doprecyzowano działanie dotyczące „utrzymania stany nie pogorszonego” ciepłolubnych dąbrów, w zakresie wskazania celu.

d) uwaga, że w opisie celów należy wprost opisać, jakie kryteria i wskaźniki powinny być spełnione, by uznać cel za osiągnięty – uwaga nie została uwzględniona, gdyż zdefiniowane cele wskazują ogólny kierunek działań zmierzających do zachowania lub poprawy stanu gatunku lub siedliska, natomiast zaplanowane działania ochronne ukierunkowane są na poprawę poszczególnych wskaźników w zależności od stanu i potrzeb danego przedmiotu ochrony.

6. Uwzględniono uwagę dotyczącą zaplanowanego działania ochronnego dla siedliska 6190 Murawy pannońskie (wycinanie krzewów i podrostu drzew oraz gatunku obcego), bowiem z uwagi na brak pewności

na temat pozytywnych skutków realizacji tego działania, odstąpiono od jego wskazania w zarządzeniu, a siedlisko wskazano do uzupełnienia stanu wiedzy.

7. Uwaga dotycząca określenia znaczenia terminu „ekstensywne” użytkowanie trwałych użytków zielonych i wprowadzenia konkretnych kryteriów „ekstensywności” - uwaga nie została uwzględniona, gdyż nie ma potrzeby definiowania terminu funkcjonującego od dłuższego czasu w praktyce, którego znaczenie jest powszechnie znane.

8. Uwagi dotyczące:

a) sformułowania zapisu działania ochronnego „*użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW*”, stanowiące, że takie określenie odwołuje się do przyszłych, nieistniejących jeszcze dokumentów, ponadto nie ma gwarancji, że odpowiedni pakiet w przyszłym PROW będzie rzeczywiście właściwy dla ochrony wskazanego siedliska,

b) zalecenia, że w opisie działania należy konkretnie wskazać warunki brzegowe których stosowanie jest właściwym środkiem ochronnym dla siedliska, nie zostały uwzględnione, gdyż wprowadzony zapis jest prawidłowy. Zapis nie odnosi się do przyszłych, nieistniejących dokumentów, ale do obecnie obowiązującego PROW. Natomiast przyszły PROW podlegał będzie szerokim konsultacjom i zapisy tego programu powinny uwzględniać ochronę elementów przyrodniczych. Ponadto wskazanie szczegółowych warunków brzegowych mogłoby spowodować brak zgodności zapisów PZO z przyszłym PROW, co mogłoby prowadzić do braku możliwości kwalifikowania siedliska do programu, co z kolei wiązałoby się z brakiem korzyści dla realizującego program.

9. Uwaga dotycząca wyłączenia z użytkowania gospodarczo-leśnego wszystkich płatów siedlisk *9180 oraz *9110 nie została uwzględniona. Jednak w działaniu wskazano na konieczność wyróżnienia najbardziej cennych płatów siedliska *9180, które należałoby wyłączyć z gospodarki leśnej, natomiast w przypadku siedliska *9110 zidentyfikowane 2 płaty siedliska już w obecnym planie urządzenia lasu, zwanym dalej „PUL”, wyłączone są z gospodarki leśnej. Ponadto siedliska te znajdują się w terenie trudnodostępnym (bardzo strome stoki), a w związku z tym nie występuje tam presja antropogeniczna. Ewentualna penetracja terenu przez ludzi jeśli zachodzi, to na bardzo małą skalę niezagrażającą siedlisku, w związku z tym nie wydaje się konieczne umieszczenie wnioskowego zapisu.

10. Nie uwzględniono uwagi na temat wyłączenia z użytkowania rębnych stref buforowych od wychodni skalnych stanowiących naskalnych siedlisk szczelinowych, bowiem siedlisko to wskazano do uzupełnienia wiedzy, podczas którego ewentualnie wskazane zostaną odpowiednie działania ochronne.

11. Uwagi dotyczące wprowadzenia zaleceń dla leśnych siedlisk przyrodniczych w następującym zakresie:

a) pozostawiania martwego drewna w buczynach i grądach w ilości > 5 szt./ha, bez wyjątku od pozostawiania martwych drzew na stromych stokach,

b) pozostawienie w gospodarce leśnej nienaruszonych 5-10% każdego użytkowanego rębnie drzewostanu, z pozostawieniem biogrup do naturalnej śmierci i rozkładu,

c) pozostawienie nienaruszonych fragmentów drzewostanu w strefach przypotokowych

– nie zostały uwzględnione, gdyż w ramach prac nad planem dla obszaru ekspert nie stwierdził potrzeby wprowadzania takiego działania, obecny sposób użytkowania zasobów leśnych nie wskazuje na konieczność jego zastosowania.

e) pozostawiania drzew złamanych, zamierających, zahubionych itp. – uwzględniono uwagę,

f) stosowanie podwyższonego wieku dojrzałości rębnej drzewostanów - uwaga nie została uwzględniona, gdyż wiek rębności drzewostanów jest określony w PUL i nie podlega modyfikacji w ramach PZO,

12. Uwaga dotycząca zastosowania dla wszystkich typów siedlisk leśnych trwałego pozostawienia całych wybranych wydziałów bez zabiegów gospodarczych - nie została uwzględniona, gdyż w obrębie wielu wydziałów z siedliskami leśnymi wymagane jest prowadzenie zabiegów gospodarczych lub przebudowa drzewostanu poprzez stopniowe ograniczanie gatunków niezgodnych z typem siedliska, a zatem płaty tych siedlisk nie mogą być zaliczone do drzewostanów referencyjnych.

13. Zgodnie z uwagą zmodyfikowano zapis na temat „zachowania starodrzewi i dziuplastych drzew” dodając, iż należy tak prowadzić gospodarkę leśną, aby zapewnić utrzymanie możliwie dużej reprezentacji starodrzewu .

14. Nie uwzględniono uwagi nt. skonkretyzowania zapisu dotyczącego ograniczenia cięć rębnych w miesiącach letnich z uwagi na nietoperze, bowiem usunięto to działanie w całości z zarządzenia.

15. Pozostałe zgłoszone uwagi nie dotyczyły projektu zarządzenia tylko dokumentacji planu, nie były zatem przedmiotem analizy na obecnym etapie postępowania.

Projekt zarządzenia został na podstawie art. 59 ust. 2 *ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie* (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.), uzgodniony przez Wojewodę Dolnośląskiego w dniu 29 września 2014 r.